

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії

Дипломна робота

магістра

з теми:

**«ТЕРЕЗА МЕЙ: ПОРТРЕТ ПРЕМ'ЄРКИ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-
ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ»**

Виконала:
студентка групи Ist1-M20z
спеціальності 014 Середня освіта
(Історія)
заочної форми навчання
Бановська Дар'я Костянтинівна

Кам'янець-Подільський – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛА ПІДГОТОВКИ РОБОТИ.....	6
1.1. Методологія та історіографія дослідження.....	6
1.2. Джерельна база роботи.....	17
РОЗДІЛ 2. КАР'ЄРНА СТРАТЕГІЯ ТЕРЕЗИ МЕЙ.....	24
2.1. Хроніка соціального та політичного зростання.....	24
2.2. Діяльність на посаді міністерки внутрішніх справ.....	31
РОЗДІЛ 3. ДОМІНАНТИ ВНУТРІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ «ТЕРЕЗІАНСЬКОГО» УРЯДУ.....	42
3.1. Регулювання суспільно-політичного життя.....	42
3.2. Основні вектори соціальної та економічної політики.....	49
3.3. Brexit як головний фактор перманентної політичної кризи.....	56
РОЗДІЛ 4. ОЧІЛЬНИЦЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ.....	71
4.1. Вектори взаємин з провідними світовими державами.....	71
4.2. Україна у британських зовнішньополітичних рецепціях.....	77
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	90

ВСТУП

Актуальність роботи визначається тим, що Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії на 2020 рік за рейтингом Світового Банку займала п'яте місце за валовим внутрішнім продуктом. Поступається країна лише США, Китаю, Японії та Німеччині. Ці показники країна утримує щонайменше останнє десятиріччя, незважаючи на внутрішні негаразди та кризові ситуації, що робить її провідною світовою країною й вагомим взірцем для сучасної України.

За успіхом держави завжди стоять сильні лідери, здатні подолати труднощі та утримати її на високих світових позиціях. У останні п'ять років Сполучене Королівство пережило чи не найбільше потрясіння з часів Другої світової війни, і саме в цей переломний час при владі перебувала непересічна особистість, друга жінка прем'єр-міністр за всю історію держави – Тереза Мей. Упродовж нетривалого прем'єрства (2016-2019 рр.) вона запам'яталася світовій спільноті як екстравагантний, непересічний, але жорсткий політик. Відтак, аналіз соціально-політичного портрету Терези Мей та основних напрямків діяльності є вельми важливим з огляду на необхідність формування сучасної нової української еліти, яка б гідно виконувала завдання національного державотворення.

Новизна дослідження полягає в тому, що в українській політології, й тим паче в історіографії, політико-державна діяльність Терези Мей не була комплексно і системно проаналізована. Майже усі публіковані дослідження присвячені лише одному аспекту – здійсненню Brexit.

Метою роботи є опис та аналіз діяльності Терези Мей, визначення місця й значення постаті прем'єрки у політичному житті Сполученого Королівства.

Для реалізації мети нам необхідно виконати наступні завдання:

- визначити ступінь історіографічного дослідження теми та розкрити методологію роботи;

- з'ясувати стан джерельної бази проблеми;
- окреслити віхи соціального та політичного зростання Терези Мей;
- проаналізувати основні домінанти діяльності Мей на посаді міністерки внутрішніх справ;
- розкрити політичні та економічні заходи Терези Мей на посаді прем'єрки;
- проаналізувати перебіг та наслідки процесу «Brexit» та його роль у кар'єрі прем'єрки британського уряду – Терези Мей;
- охарактеризувати особливості зовнішньої політики;
- простежити вектори політичної взаємодії Британії та України у 2016-19 роках.

Об'єктом дослідження є суспільно-політичний розвиток Великої Британії наприкінці ХХ – в перші десятиліття ХХІ ст.

Предметом є соціальний-політичний портрет Терези Мей та діяльність на посаді прем'єр-міністра уряду Великої Британії.

Хронологічні рамки роботи визначаються народженням майбутньої прем'єрки – 1 жовтня 1956 року (нижня межа) та відставкою з найвищої державної посади Великої Британії – 24 липня 2019 рік (верхня межа), побіжно згадаємо й подальші події політичної діяльності Терези Мей.

Дослідження базується на принципах об'єктивності, різносторонності вивчення (відомості із різних наукових та публіцистичних джерел), історизму (політична діяльність у конкретних обставинах) та соціального підходу, (вплив політичних справ на становище населення країни).

Задля реалізації завдань використовувалися як загальнонаукові та і спеціальноісторичні методи. Серед загальнонаукових особливе значення мають аналіз, синтез, опис та узагальнення. Основою роботи є просопографічний (біографічний), проблемно-історичний метод із застосуванням міждисциплінарних зв'язків історії та політології. Важливими став соціологічний, емпіричний (під час роботи із статистичними даними) та

нормативно-ціннісний методи (під час з'ясування значення політичної діяльності для суспільства й особистого розвитку Терези Мей).

Практичне значення роботи. Дослідження може бути використане як для подальших глибших студій діяльності прем'єрки, відображення суспільно-політичного розвитку Великої Британії, для аналізу системи Європейського Союзу та процедури виходу з нього. У навчальній роботі, матеріали магістерської можуть бути використані при викладанні навчальних курсів у ВНЗ («Новітня історія країн Європи та Америки у 1945 – на початку ХХ ст.», «Міжнародні відносини сучасності», «Історія Європейського Союзу» і т.д.) та на відповідних уроках зі всесвітньої історії в загальноосвітніх школах й спеціалізованих закладах середньої освіти в класах історичного профілю.

Результати дослідження були апробовані у доповідях на Всеукраїнській з міжнародною участю студентській онлайн-конференції, присвяченій 60-літтю професора Бориса Года 17 листопада 2020 року та опубліковані у відповідному збірнику Матеріалів доповідей і повідомлень: Бановська Д. Питання Brexit у політичному дискурсі Великої Британії періоду прем'єрства Терези Мей [99]; на конференції студентів і магістрантів К-ПНУ імені Івана Огієнка (5 жовтня 2021 р.) було презентовано доповідь на тему «Хроніка соціального та політичного зростання Терези Мей», яка буде опублікована в черговому збірнику студентських наукових робіт.

Робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел (119 бібліографічних позицій). Обсяг основного тексту – 87 сторінок, загальний обсяг роботи - 105 сторінок.

ВИСНОВКИ

Під час роботи над дослідженням нами було опрацьовано понад 120 джерел та історіографічних праць. У тексті ми використали прямі покликання на 98 публіцистичних статей із понад 30 онлайн-видань. Але, на жаль, із історіографічними роботами працювати було значно складніше, адже більшість студій зарубіжних дослідників недоступна для українських науковців (доступ до них непомірно дорогий). У нашому розпорядженні були лише дві більш-менш повноцінні біографії Терези Мей Рози Принс та Найджела Которна, які висвітлюють лише становлення політикині та початок її прем'єрства. Переважну більшість відомостей про діяльність Леді Мей на посту прем'єра ми черпали із публіцистичних англомовних видань.

На основі проаналізованих нами джерел, ми дійшли висновку, що основне значення для становлення Тереза Мей як особистості та дипломата відіграла родина. Адже Тереза виховувалася в родині священика Англіканської церкви, а батьки для дівчинки були прикладом відданості та служіння народові. Саме у родині вона навчилася бути стриманою, терпеливою та наполегливою, що допомогло їй скрупульозно досягати поставлених цілей. Із дитинства Терезі прищеплювалися консервативні погляди, яких вона дотримувалася протягом свого політичного шляху: від початку в 1997 році й до сьогодні.

За час перебування у Палаті громад депутатка Мей голосувала за вторгнення в Ірак, за прийняття законів щодо боротьби зі зміною клімату, проти заборони куріння у громадських місцях, проти надання рівних прав представникам сексуальних меншин. Однак згодом її погляди на права сексуальних меншин змінилися, і вона підтримала запровадження в країні одностатевих шлюбів.

Політика Терези Мей викликала багато суперечностей, зокрема часто піддавалися осуду її жорсткі та безкомпромісні дії із запобігання іміграції та

провадження депортацій незаконних мешканців Сполученого Королівства. Але, так чи так, у результаті її дії зменшили рівень злочинності та зекономили багато бюджетних коштів, що підготувало ґрунт для подальшого обрання Терези Мей на найвищу виборну політичну посаду Британії.

Піком її політичної кар'єри стало прем'єство періоду із 2016 до 2019 року. Її перебування на цій посаді можна поділити на дві дуже чіткі фази – до і після позачергових виборів у червні 2017 року, коли її політична тактика з наступальної перетворилося на оборонну. Якщо у перший рік прем'єрства Мей порівнювали із Маргарет Тетчер, то другий період ряснів негативними коментарями.

Прем'єрка спрямувала свої політичні сили у сім основних векторів: зовнішня політика, збройні сили й безпека, злочинність і поліція, економіка, екологія, соціальна сфера й Brexit.

Щодо Brexit, то Мей до референдуму не висловлювала чітких переконань, хоча і попереджала про можливі негативні наслідки виходу із Євросоюзу. Після оголошення результатів голосування Мей підтримала думку більшості, а, обійнявши пост прем'єра, одразу стала на шлях до Brexit. Коли Мей перейняла управління країною після шокуючого результату референдуму, ЗМІ та її партія цілком її підтримували.

У 2016 року Мей виявляла здатність до централізованого контролю над державою. Одним із перших рішень Мей як глави держави були зміни в уряді, який, на її думку, міг би якнайкраще реалізувати волю народу.

Мей намагалася боротися проти несправедливості й стала лідером «більшості», зробити державу для народу, а не для правлячої верхівки. Ця позиція спричинила низку негативних рішень, коли Мей закликала до жорсткого Brexit у жовтні 2016 року на своїй партійній конференції та ініціювала 50-у статтю у березні 2017 р. Прем'єрка зробила серію ставок на свій лідерський капітал, але жодна з них не виправдалася, через постійний тиск з боку лейбористів і представників її ж консервативно партії. На той час, коли через рік Мей підписала власну амбітну й вигідну для Британії угоду,

було вже пізно, щоб врятувати повноваження, аби, так би мовити, «зробити Brexit».

Після червня 2017 року партія Мей розділилася, що зрештою й зламало саму прем'єрку. Вона намагалася переконати своїх же депутатів підтримати її, а не звільнити. Преса ж у цей час майже щодня пророкувала політичну смерть прем'єрки.

В той час партійні проблеми погіршилися особистими помилками: повороту до фінансування соціальної допомоги під час виборчої кампанії 2017 року, недостатньою комунікацією з пресою, підрич позиції боротьби за рівність жінок пактом з ДЮП та близькістю до Трампа.

Після позачергових виборів 2017 року Мей не могла зробити багато того, що мало б залишити її на посаді прем'єр-міністра. Вона не мала стабільної більшості громад, натомість отримала поляризовану партію та патологічно нелояльного міністра закордонних справ Бориса Джонсона, який постійно намагався дескредитувати Мей і обійняти її пост. Мало хто уявляв у червні 2017 року, що Мей все ще буде на посаді майже через два роки.

Тим не менш, Мей обережно використовувала свій зменшений політичний капітал. Вона застосувала всі можливі заступництва, переконання та політичні навички, щоб залишитися на Даунінг-стріт. Мей використовувала низку виступів, щоб вблагати, маневрувати та переконати свою партію та громадськість. У неї було достатньо повноважень, щоб пережити відставку свого секретаря з питань Brexit та свого міністра закордонних справ, а потім, щоб відбити вотум недовіри. Її партія і навіть її особисті рейтинги були несподівано високими або, принаймні, не залишалися такими низькими, як можна було б очікувати.

Три роки Тереза Мей вела перемови з Європейським Союзом, але досягти угоди яка б влаштувала обидві сторони їй так і не вдалось. Зокрема, питання виникали щодо короду із Північною Ірландією й фінансовими зобов'язаннями Британії, які були непромірно великими. Тричі Мей провалила голосування за угоду й змушена була піти у відставку.

Внутрішньопартійні та міжпартійні зіткнення щодо питання Brexit цілком зруйнували авторитет Мей. Прем'єрка не змогла виконати свої предвиборчі обіцянки, не досягла вигідної угоди з ЄС, але однозначною перемогою було усунення можливості виходу взагалі без домовленості.

Під час прем'єрства Терези Мей економічний стан країни значно погіршився, але, навіть у кризові часи, уряду вдалося зберегти належний рівень життя громадян. Проводилися акції з покращення стану довкілля, спрямовані на негайні результати та довгостроковий розвиток.

Для суспільно-політичного розвитку Британії дії Терези Мей мали суперечливі наслідки. Якщо на початку прем'єрства Мей провела вдалі економічні реформи, то надалі країна опинилася кризовому становищі і з 2018 року розвиток Британії значно загальмувався: недофінансування поліції, зменшення інвестицій тощо. Але в цей же час, хоча в країні й відчувався дефіцит бюджету, прем'єрка чітко усвідомлювала важливість обороноздатності країни й провела низку заходів, які поліпшили матеріальну базу й в перспективі тактичну підготовку військового сектору.

Щодо зовнішньої політики, то Мей вдалося налагодити торгово-політичні відносини з переважними країнами світу та утримати статус однієї з наймогутніших країн сучасності.

Мей підтримувала політику жорстких санкцій і політичної ізоляції Російської Федерації – потенційного нападника, чим значно загострила торгові та політичні стосунки з державою. У цьому ж напрямі Прем'єр-міністр підтримала Україну як члена НАТО, наголошувала світовій спільноті на необхідності посилення опозиції Росії. А в прямих переговорах з президентом Росії Володимиром Путіним закликала припинити політику агресії. Крім того, Мей закликала до моральної та фінансової підтримки суверенітету України, але наполягала, що без виконання внутрішніх реформ про подальшу підтримку і й партнерство не може йти мови. Так чи так, Великобританія мала значний вплив в ЄС, а Тереза Мей активно захищала

Україну. Безсумнівно, що після Brexit Київ втратить цю частину підтримки своїх європейських прагнень.

Отож, хоча Тереза Мей проводила неоднозначну зовнішню політику, вона отримала підтримку від найвпливовішої країни світу сьогодні, Сполучених Штатів й проклала шлях її наступника Бориса Джонсона до успішної реалізації Brexit.

Але навіть проблема Brexit, яка зруйнувала прем'єрську діяльність, але довгий час захищала її від усунення та заміни, згодом, незважаючи на численні поразки, допомогла окреслити її постать як прем'єрки, яка мужньо намагалася домогтися вигідного для Британії виходу з ЄС. Коли вона пішла у відставку, 65% респондентів виражали співчуття до прем'єр-міністра, який зіткнувся з тим, що багато хто вважає неможливим завданням.

Зрештою Мей стала прем'єркою яка є прикладом того, як навіть політик, який не виконав своїх передвиборчих обіцянок, зміг зробити багато корисного для своєї країни.